

Socialdepartementet**Uppdrag till Socialstyrelsen att stödja och följa upp försöksverksamhet med oberoende barnombud****Regeringens beslut**

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att under perioden 2025–2028 fördela statsbidrag i enlighet med vad som föreskrivs i förordningen (2025:119) om statsbidrag till försöksverksamhet med oberoende barnombud samt att stödja och följa upp försöksverksamhet med oberoende barnombud i enlighet med vad som framgår under rubriken Närmare om uppdraget.

Socialstyrelsen ska löpande informera Regeringskansliet (Socialdepartementet) om hur arbetet med uppdraget fortskrider.

Socialstyrelsen ska senast den 31 mars 2026, 2027 och 2028 lämna en skriftlig delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Den delredovisning som lämnas 2028 ska innehålla en utvärdering av försöksverksamheten med oberoende barnombud samt rekommendationer om huruvida verksamheten bör permanentas och i så fall på vilket sätt. Senast den 30 mars 2029 ska Socialstyrelsen lämna en skriftlig slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2025 använda 20 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2025 uppförda anslaget 5:2 Barnets rättigheter, anslagsposten 4 Barnets rättigheter - till Socialstyrelsen. Totalt 18 000 000 kronor ska betalas ut som statsbidrag till ideella föreningar eller stiftelser. Resterande medel, dvs. 2 000 000 kronor, får användas för Socialstyrelsens eget arbete med uppdraget.

Ärendet

Utredningen om barns möjligheter att utkräva sina rättigheter har föreslagit att staten ska bidra till att det etableras försöksverksamhet med oberoende barnombud i civilsamhällesorganisationer (SOU 2023:40). Regeringen anser, i likhet med utredningen, att det finns behov av en fristående aktör som ger stöd till barn med omfattande behov av stöd och hjälp och som saknar tillräckligt stöd från sina vårdnadshavare eller andra vuxna. Regeringen genomför därför en satsning på försöksverksamhet med oberoende barnombud.

De flesta barn i Sverige får de insatser och det stöd från olika myndigheter som de är i behov av och har rätt till. Samtidigt kan konstateras att det finns barn som samhället inte har förmått att hjälpa och som befinner sig i utsatta situationer. Det kan t.ex. handla om barn som utsätts för våld, övergrepp, kränkningar och försummelse. Inte sällan har dessa barn en funktionsnedsättning. Barn kan stå utan stöd och hjälp från sina vårdnadshavare eller andra vuxna i sin närhet. Dessa barn kan tvingas ta ett stort ansvar för att tillgodose sina egna behov, men också för syskon och föräldrar. De behöver ofta ha ett stort antal samtidiga kontakter med olika myndigheter och möts inte sällan av nya handläggare. För dessa barn kan ett oberoende barnombud vara ett hjälpmedel för att få sin röst hörd.

Ett oberoende barnombud kan ge stöd utan att samtidigt vara en representant för en myndighet med befogenheter att fatta beslut om barnet, t.ex. socialtjänsten. Det oberoende barnombudet kan även stärka barnets röst och delaktighet. Exempelvis kan ett oberoende barnombud ge barnet information om de regler som gäller, om hur ett ärende handläggs, men också konkretisera för barnet vilka rättigheter han eller hon har i olika situationer och hur rättigheterna kan utkrävas i kontakt med olika myndigheter och domstolar.

Regeringen anser att satsningen på försöksverksamhet med oberoende barnombud ytterligare stärker stödet till och skyddet av barn i utsatta situationer. Satsningen kompletterar andra åtgärder, t.ex. pågående regeringsuppdrag. Bland annat har Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Kriminalvården och Socialstyrelsen i uppdrag att stärka samverkan för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck, i vilket ärenden där barn är involverade också ingår (Ju2024/01453). Vidare har Socialstyrelsen i uppdrag att föreslå

åtgärder för att våldsutsatta ska få samordnat stöd vid myndighetskontakter (S2024/00720) och att stärka våldsutsatta barns och ungas delaktighet i socialtjänstens barn- och ungdomsvård (S2023/02748).

Civilsamhällesorganisationer, som ideella föreningar och stiftelser, arbetar ofta nära enskilda och barn som befinner sig i utsatta situationer och har därmed goda möjligheter att knyta kontakt med och bygga förtroende hos dessa barn.

Närmare om uppdraget

Regeringens satsning på försöksverksamhet med oberoende barnombud syftar till att enskilda barn med omfattande behov av stöd ska få hjälp i ett tidigare skede än i dag. Verksamheten är tänkt att tjäna som en brygga mellan enskilda barn, deras vårdnadshavare och myndigheter, vilket kan bidra till ökad tillit och stärkt förtroende mellan dessa. Syftet är även att pröva verksamheten i en mindre skala, för att parallellt följa upp och utvärdera den.

Socialstyrelsen ska stödja de ideella föreningar och stiftelser som beviljas statsbidrag för försöksverksamhet med oberoende barnombud. I stödet ingår att etablera forum för dialog, kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte mellan ideella föreningar och stiftelser som beviljats statsbidrag. Till dessa forum kan även andra relevanta aktörer bjudas in. Vidare ingår det i myndighetens stöd att ta fram och genomföra utbildnings- och kompetenshöjande insatser för de ideella föreningarna och stiftelserna och även, när så är relevant, för enskilda oberoende barnombud. I stödet ingår även att, vid behov, bidra till hur ideella föreningar och stiftelser kan utforma relevanta rutiner, t.ex. för orosanmälningar till socialtjänsten och personuppgiftsbehandling.

Socialstyrelsens stöd syftar och bidrar således till att skapa enhetlighet och hög kvalitet samt ett skydd av barns integritet och säkerhet i det operativa genomförandet av försöksverksamheten.

Socialstyrelsen ska följa upp försöksverksamheten på aggregerad nivå, dels i syfte att kunna identifiera och vidta förbättringsåtgärder under den tid försöksverksamheten pågår, dels för att mot slutet av satsningen kunna utvärdera försöksverksamheten. Om myndigheten bedömer det som lämpligt, kan uppföljningen och utvärderingen genomföras av en oberoende aktör. Centralt i uppföljningen och utvärderingen är vilka resultat och

effekter som försöksverksamheten har haft för de barn som fått stöd från ett oberoende barnombud. Av redovisningen ska framgå hur stödet fördelat sig mellan flickor och pojkar. I uppdraget ingår att inhämta och redogöra för ett urval av enskilda barns egna åsikter och erfarenheter av att få stöd från ett oberoende barnombud.

Regeringen beräknar att totalt 20 000 000 kronor per år kommer att avsättas för uppdraget för 2026–2028, under förutsättning att riksdagen anvisat medel för det aktuella anslaget.

Av de medel som Socialstyrelsen får använda för eget arbete med uppdraget beräknar regeringen att 750 000 kronor under 2025 och 500 000 kronor årligen under resterande år kommer att användas för administration av statsbidragsförordningen. Resterande medel beräknas användas för myndighetens övriga arbete med uppdraget.

På regeringens vägnar

Camilla Waltersson Grönvall

Maj Fagerlund

Kopia till

Finansdepartementet/BA
riksdagens socialutskott
Barnombudsmannen
Sveriges Kommuner och Regioner